Број 199. У Новом Саду у понедељак 13. (26.) септембра 1910. Година XLV.

„Застава“ излази сваки дан два пута, а недељом и понедељником једаред.

Цена је за Угарску кад се јутарњи и вечерњи лист заједно шаљу на један месец 2 кр. 70 пот. на четврт године 8 круна. Кад се јутарњи и вечерњи лист засебно шаље: месечно 3 кр. 26 п. на четврт године 9 кр. 75 пот. — За Аустрију и све остале земље на четврт године 10 круна.

Народним бројевима од петка цена је: за целу годину 2 круне, на целу годину 4 кр. за остране земље годишње 6 круна 50 пот.

Поједини вечерњи бројеви стају 10 потура.

Телефон бр. 131

ЗАСТАВА

ЛИСТ СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ

(Вечерњи лист.)

ИЗДАЊЕ „РАДА“ ДИОНИЧАРСКОГ ДРУШТВА у РУМИ.

За огласе плаћа се по 12 пот. сваке врсте оваких ситних слова.

Уредништво »Заставе« је у кући г. Ј. Т. Чавића Администрација »Заставе« налази се у кући где је Милетићева штампарија у главној ул. бр. 20

Дописи шаљу се уредништву а претплата и огласи администрацији »Заставе«.

Рукописе не враћамо.

Поједини вечерњи бројеви стају 10 потура.

Чек-конто 12008.

Позив на претплату.

1. октобра 1910. године отварамо нову претплату на четврту четврт.

„Застава“ излази двапут дневно, а стаје као и до сад на три месеца 8 круна за све оне, који желе да им се „Застава“ дневно један пут поштом шаље, а на месец дана 2 круне 70 потура. — За оне, који желе, да им се лист шаље два пут дневно поштом стаје 9 круна 75 потура на три месеца.

За Нови Сад стаје „Застава“ кад се два пут дневно шаље лист кући 9 круна на три месеца иначе 8 круна.

Ми ћемо и даље чинити све што можемо, да одржимо „Заставу“ на оној висини, која одговара угледу народа и српске народне радикалне странке и молимо све пријатеље листа да нас у овом послу помогну.

Обраћамо нарочиту пажњу на „Заставине“ бројеве од петка, вечерњи и јутарњи број уједно. Овако проширени народни бројеви доносе расправе о задругарству, привреди, о народном здрављу, о правним поукама и т. д. Ти се бројеви удешавају за најшире кругове, а претплата за њих стаје 4 круне годишње, а на три месеца 1 круна.

Најлакше се претплаћује поштанском упутницом.

По решењу управе, лист се никоме не сме давати на вересију.

У Новом Саду, септембра 1910.

Уредништво и администрација „ЗАСТАВЕ“.

Шта се спрема у Босни и Херцеговини?

Недавно је био доста озбиљан покрет у Босни. Почео је да се шири из ивањске жупе, па је захватио градишки и дубички котар.

Покрет је био аграрне природе. Кметови су почели да одричу спахијама свака давања. По себи се разуме, да су та средњевековна давања тешка народу. Та су давања остала једино у Турској, Босни и Херцеговини. У другим државама је кметовско питање давно и давно решено.

У Босни и Херцеговини су објавили, и влада ради на томе, да се кметови откупе, где је то могуће, где и спахије пристану на то и погоде се. Али се не помиља на то, да решење кметовског питања буде обавезно.

По себи се разуме, да такво решење кметовског питања не може да буде кметовима по вољи. И да их није тешко придобити за то, да се одреку давања спахијама

Кад је недавно избио тај покрет међу кметовима у наведеним крајевима, интелигенција тих крајева била је немоћна да уздржи народ. Стога су посланици народни отишли онамо, и једва им је пошло за руком, да народ одврате од започете акције.

Народу је предочено, да је тај покрет изазвао један фратар у ивањичкој жупи. Изазвао га је онај, који не воли Србе, и коме иде у рачун да се потпуно заваде Срби православни са муслиманима. И предочено је народу, да ће због тог покрета набацати на народ српски свакојаке клевете, да ће доћи до затварања, па и горих незгода.

После свега тога покрет се онај стишао. Али се опажа, да има некога, ко тај покрет поново подстиче. А није тешко подстаћи га. Народу је несносан, немогућ онај положај Где данас државна власт више тражи но пре, није никако могуће онолико давати спахијама. И народ, који се налази у скоро немогућим приликама не може лако да чека и нема много вере да ће његови посланици на сабору моћи да му помогну брзо и издашно.

Но народне вође задржавају тај покрет свим средствима Они преклињу народ, да се стрпи и да се стиша, јер ово стање не може никако остати. А ако се даде завести и учини и најмање што је против закона, из тога ће сковати за њега тамничке кључеве, па може бити салити и куршуме. Огњиште овога покрета, налази се у оном буџаку Босне, што га обухвата Славонија и Лика. То су и с ове и с оне стране крајеви, у којима је српски живаљ у огромној надмоћности. У оном буџаку Босне ницали су сви покрети. Па је тамо најлакше раширен и овај.

Српски заступници на босанско херцеговачком сабору, раде све могуће, да се аграрно питање реши у оном правцу, како је то питање решено у свој Европи. Они су противни владином предлогу, да откупљивање кметова буде необавезно. Они хоће да откупљивање буде обавезно и да се свуда једнако реши. И католици траже већином то исто. Али се влада опире томе. Она прети, да ће распустити сабор, ако већина не пристане на њен предлог.

А догоди ли се то, доћи ће нови избори. И ти ће избори бити у знаку: аграрног питања. То би онда по свој прилици разбило везу између муслимана и Срба православних. И могло би се догодити, да се код српских кметова изазове отпор те да се онда створи стање, које би згњечило Србе и сатрло њихов уплив. А на томе се канда и ради

Ми се надамо, да ће српски народ и његови главни људи у Босни и Херцеговини наћи пута и начина, да се извуку из оне замке, коју им спремају у овом најтежем питању.

В.

Нови Сад, 13. септембра.

Бан Томашић и хрватско српска коалиција. Јуче је у Осеку одржана бирачка скупштина, у којој је посланик Пинтеровић полагао рачун о своме раду, а бан Томашић говорио је о политичком положају у Хрватској и Славонији. Пештански листови јављају, да је бан Томашић свечано дочекан. На железничкој станици поздравио га је подначелник др. Најман и нагласио, да се поглед целог народа с поверењем обраћа бану Томашићу, па се стога нада, да ће Томашић извести земљу из критичне ситуације. Бан је одго-

---

ПОДЛИСТАК.

ВЕТРОГОЊА.

— Мозес Гал —

Отац му је био кројач, а он је скупљао знање на једној клупи седмога разреда. Био је то плав, онивак, плавоок младић. Окретан, немиран као жива, напрасит, али брзо стишан, само плане али без икакве ватре.

Он је аранжирао мајалес И сад гледам изношен му салонски капут, лепо углачан, цилиндар, накривљену машну на врату, а очи му се сјаје као жеравица.

Испод руке узео кћерку неког шпецерајисте — и шетајући се шапутао јој — зацело о љубави.

— Јелице, ви знате, како сам жељно очекивао овај дан.

И Јелица је, по свој прилици, знала, јер је климнула својом главицом.

— Јелице, сећате се мојих речи од прекјуче?

— Сећам се.

— Истину сам рекао, таку истину, каква никад у животу. Ја схваћам живот озбиљно, имам својих циљева и планова. Ја ..

— Гле како је леп онај споменак тамо.

Стева је доста било да то чује и већ је набрао пун шешир споменка.

— Како сте ви добри! — рече смешећи се девојка.

Начлните две ките, и једним се закитила девојка, а другу Стева — окренувши се на страну тури у недра с леве стране на оближњој грани зазвижда кос, лептири се вијали око цвећа... и они се заверише вечном љубављу...

Ох, беше то велика, велика љубав!

— Пријатељу сретан сам пресрећан. Наручи још чашу пива. Тако! Куцајмо се, живела... ко је твој идеал? (Онда га још нисам имао.)

— А твој?

— Сагни се да ти шапнем.

Сагнух се и он поче шапутати:

— Љубим до лудила брате разгрева ме плам вечите љубави; не видим више ни небо на небу, за мене земља не постоји: небо је прогутало земљу, а земља се утопила у небо...

— И тако даље — прекинух га — а шта је с идеалом, је ли и њега прогутало небо?

— Исмеваш се?

— Не; пијмо, пиво је фришко, а ја плаћам. Идеалу твоме у здравље; како се зове?

— Јелица, друже, Јелица... Има ли лепшег имена на свету? Ако икад узимаш кћер, подај јој име Јелица, тако ћу и ја.

— Је ли то шпецерајистина Јелица?

— Она, тај авђео.

— Благо теби, бар ћеш се најести шећера бадава — но, но, не прави тако страшно лице, скидаћеш га са њезиних усана. Да ли сте се већ пољубили?

Стева ме погледа намргођено, испи пиво и оде даље.

Срдио се. А ја сам се само шалио с њиме као увек, нисам га никад узимао озбиљно. А завидео сам му, као и сви што су му завидели.

Код уређивања ватромета, он је био мајстор. Колико лепих очију пратише његове ракете тамо у висини .. Машна му је већ дошла за врат, колена му прашњава, са лица му ливе зној... али јунак дана, јунак вечера, душа свему, беше то: Стева.

*

Други дан добијем од Стеве врло озбиљно писмо.

„Драги друже! Срце је божански део трошног људског тела, срце је божанска искра, срце је небески дах...“ окренем другу страну: — „буди тако добар и позајми ми твој салон-капут, јер морам да учиним прву посету, а ако би имао и рукавице, а добро би ми дошле и ципеле, јер моје су јуче пукле са стране. Јер видиш, брате, ко једанпут окуси љубав..“ окренем трећу страну: — „Би ли могао набавити ми где год новаца, драги брате, јако ми је потребан; што сам имао новаца јуче сам потрошио. Не срди се, што се у првом реду на тебе обраћам, али... Ти ме разумеш, јуче сам

ворио, да је дошао у Осек не само као главар земље, него и по дужности, да ступи у непосредни додир са народом. После бановог отпоздрава отпевала су певачка друштва хрватску химну. Како је текла бирачка скупштина, још не знамо, иако би се према писању владиних листова могло закључити, шта ће бан Томашић рећи. Хрватско-српска коалиција још није коначно напустила мисао о споразуму са баном Томашићем. Доказ је томе не само писање коалиционашких листова, него и то, што је коалиција одложила свој поузданички састанак, који се требао одржати у Винковцима јучер. Тај коалиционашки састанак у Винковцима требао је да буде одговор бану Томашићу и славонским правашима Пошто је тај састанак одложен, мисли се, да коалиција не мисли кидати са баном коначно. И банови листови не престано поричу, да бан Томашић хоће расцеп у коалицији. Он жели да ради са коалицијом и даље, само се мора њен програм преудесити и неки незгодни људи (Прибићевић и другови) уклонити По мишљењу владиних листова осечка скупштина неће одлучити о образовању владине странке, него може бити само полазна тачка за даљи рад.

Али што се више ближе избори, све јаче избија клин кроз врећу. Види се, да је Томашићев рад у главном уперен против Срба Доказ је између осталог и то, што се још никако не скида с дневног реда великоиздајничка парница. Хапшење учитеља Петровића из Горњег Скрада врло је значајна појава, која треба свима Србима у Хрватској и Славонији да отвори очи. Великоиздајничком парницом хоће бан Томашић да застраши Србе, али ће се љуто преварити, као што се и Раух преварио. Нека Томашић добро запамти Раухове речи, које гласе: „И мој је програм био исти, као и Томашићев, само су мени у Бечу дали и великоиздајничку парницу, па сам стога закаснио“. Истина, бан Томашић пориче, као да би он смерао, да оживи великоиздајничку парницу, — али ако му то није смер, зашто је не укине? С оваким изјавама може Томашић задовољити куеновце и српске архимандрите, али не и српски народ. Бан Томашић увлачи у своју странку затуцане хрватске клерикалце, управо римокатоличка поповштина треба да буде стуб његове странке. Ђаковачки бискуп Крапац ради неуморно на томе. Банов лист „Die Drau“ отворено напада Србе. Њих криви, што коалиција неће да савије шију пред Томашићем Вели, да би многи коалиционаши ступили у банову странку и пре избора, али се боје српских бирача. Баш ово признање сведочи, да је Томашић продужио Раухову политику с том разликом, што он признаје Србе, али их сумњичи великом издајом зато, што неће у његов јарам. Срби пак никада неће помагати политику, која хоће да уништи Српство и право српског народа.

После карловачког избора

Ср. Карловци, 11. (24) септембра

У Загребу самосталци збиља верују, да су радикали у Карловцима при избору раније отпочели гласање него што сме бити, и да су зато самосталци закаснили на избор. Тако им бар јављају из Карловаца! Ови опет у Карловцима знају добро, зашто су закаснили, али веле, крив је Матејић, коме је била поверена сва акција при избору Матејић је опет потпуне невин у својим очима, јер он је морао да води једну ствар, коју су сви унапред сматрали пропалом. И зато се он — како веле — досетио, да закасни. Тиме је Матејић мислио, да је спасао част прљавог самосталског барјака, а дао је прилику самосталцима, да се баце блатом на потпредседника црквеног одбора, који је потпуно правилно руковао избором. Али није спасао себе, јер су онда пала кола на њега. Чика Лаза Маказар изгрдио га је на сред пијаце, да је целу ствар „фрфушовао“, а у Соколској Читаоници причају, да су се меродавни самосталци врло незахвално изражавали о овој изборној фанти Матејића. Од свију самосталских првака само је једини злогласни земунски ех парох (чије име нећемо да споменемо) честитао Матејићу на овом дипломатски изведеном изборном маневру.

У ствари није толико ипак ни Матејић крив, што „огромна већина самосталских бирача“ није могла да гласа, него су криви самосталски прваци у Карловцима, што нису хтели своје бираче да доведу на изборно место у право време. Барон Рајачић у чијем се дворишту скупили самосталски бирачи, рекао им је ово: „Браћо! Овде може ди стане до 2000 бирача, а вас нема под барјаком ни — 60!“ Кад је то чуо Иван Маширевић, гимназијски катихета, добио је ревматичне наступе и он eo ipso морао је, да — батали ствар

Поп Гига Јовић је био у очи избора на слави у Каменици, па је дошао тек у 11 сати пре подне у Карловце, кад је Матејић већ — израдио. „В јводино унуче“ т. ј. наш весели Мићун Будисављевић имао је у очи избора један велики titulus bibendi, па је дошао кући у ½6 сати ујутру и онда је имао само толико свести да пошаље своја три послужитеља из свештеничког конвикта, где је он управитељ, да иду да гласају. Дакле, и он није био способан за озбиљну акцију. Остала самосталска господа нису хтела да се истичу, а то тим више што им је и сам кандидат дао разумети, да је ово последњи пут, што се дао натоцирати на ову безуспешну кандидацију. Потиштеност је била тим већа, што је др. Дрмало — место да остане овде — отпутовао још пре 6 недеља на Ривијеру, да поправи своје уздрмано здравље

Остављајући све остало на страну, морамо утврдити, да је самосталска војска на овом избору била врло проређена. Да се упустили у избор, пропали би још горе но прошли пут покрај свију незаконитости, које су учинили у своју корист у црквеном одбору. Не мали број самосталских бирача је овог пута гласао са радикалима, а овај пораз ће учинити, да ће се трезвенији људи потпуно од њих одбити.

Овај поступак самосталаца и ово недостојно титрање са народним поверењем огорчило је у великој мери и саме њихове присталице, који су пред изборним местом огорчено изјављивали, да се „више неће дати вући за нос од којекаквих самосталских балаваца“. Што су самосталци овакову важну ствар тако неозбиљно извели, те тиме и саме своје бираче деградирали на степен несвесних гласачких машина, тумачи се и у најнепристранијим круговима у Карловци тако, да су се са онако слабом војском бојали изаћи на бираилиште. Оне накнадне измишљотине о „радикалским преварама и смицалицама“ су прост изговор неколицине самосталских кортеша, који на овај начин хоће да се извине др. Лази Поповићу за нанесену му бламажу, а уједно и да умире раздражене своје присталице међу ратарима. Ова недостојна игра и заваравање својих рођених изборника показује колико озбиљности има и у осталим политичким подузећима самосталским. Да је због тога углед карловачких самосталаца код озбиљних њихових присталица врло опао, не треба ни доказивати, јер ће се то видети првом приликом. Овакав дечји поступак својих присталица не може ни „Србобран“ својим извртањем поправити, тим пре, јер је и њему самом јасно, да се на своју сремску филијалу не може више ослонити. Како паметан и поштен неће веровати „Србобрану“, да је црквењак „раније навио сат на цркви“ по заповести радикала, јер овакав маневар би био и сувише провидан и наиван Али тај маневар не би ни помогао тим пре, што су радикали добро знали, да ће самосталци доћи бар пола сата раније пре почетка избора, као и прошли пут. Али овога пута нису дошли, јер се — нису скупили. Уосталом не сматрамо потребним ни да одговарамо на овакове измишљотине, а ко нам не верује, нека дође у Карловце, да чује шта је узрок овој огромној бламажи самосталској.

Овај избор достојна је казна самосталцима који су у црквеном одбору против јасних одредаба закона брисали велики број радикалних бирача из изборних листина Али: „Што су тражили, то су и добили“, рекао им је један њихов високи покровитељ у Карловцима.

Ваљда ће их ова лекција довести макар мало — памети.

Политички преглед.

Угарски сабор. Сутра, у уторак, поново се састаје посланичка кућа угарског сабора. Влада је већ одлучила, са каквима ће предловима изићи пред сабор. Међу тим предлозима нема ниједног, који би носио каквих погодности, олакшања држављанима, а већ о напретку нема ни говора. Сабор ће пре свега имати да бира чланове угарске делегације, јер ће се делегације, како је утврђено у Бечу, састати у Бечу 29. септембра (12. октобра). На делегацијама изићи ће заједнички министри са огромним захтевима за анексионе трошкове, па за откуп Босне и Херцеговине и за војску Послушна већина Куенова наравно да ће изгласати све захтеве заједничке владе и натуриће на плећа држави грдне терете У октобру поднеће Куенова влада сабору државни прорачун, који је такође скопчан са новим теретима За то време споразумеће се Куенова влада са аустријском владом у пи-

---

ти рекао, како љубим . . .“ окренем последњу страну: — књиге сам продао, али оно што ми је Чика дао, мало је. Ја се уздам у тебе и знаш, да си ми ти најбољи пријатељ. Грлим те, љубим те толико пута, колико желиш. Не говори ником ништа. Искрени брат твој до гроба Стева.“

Реферисао ми је о посети.

Јелица, то дивно, то бајно чедо, задела је у косу јучерашњи споменак. Свирала је у гласовир. Прво: „Ко је у те срце дирно.“ затим: „Љубав није шала“. . . и напослетку „Кроз поноћ нему . . .“

Стева се код прве песме сав преобразио; код друге узнео у више сфере а код треће је плакао.

— Да си видео, брате, то девојче уз гласовир! Па кад се окренула мени и ословила ме пер „ви“, са толико бајности, нежности, античке грацијозности . . . брате, срећа, што ти је салон капут доста алватан, иначе бих га донео кући распукнутог...

И сав се топио сиромашак од милина изнашајући ми своје планове за будућност.

— Шта мислиш, друже, да ли сам ја даровит?

— Јеси, Стево. (Ово сам рекао озбиљно.)

— Бих ли ја могао учинити што велико?

— Свакако.

— Например тако нешто, што би ме прославило, што би ми донело поштовања, за кратко време части и положаја.

Лице му се као некако преобразило, засјало. Гледао сам га, чудећи се.

— Но шта ти намераваш?

— Слушај брате! Прво ћу написати један роман у пет свезака, једну шаљиву игру у пет чинова, издаћу пет свезака песама, а у име научног рада, написаћу један речник.

Само сам га гледао.

— Јеси ли ти дошао управо од куће?

— Оданде; роман сам већ почео.

— Тако, ја сам мислио да си био у бирцузу, зато . . .

— Друже, (ово је рекао љутито) драги пријатељу (ово је већ благо), ти мене не разумеш, ти нећеш да ме разумеш. Ти не знаш, шта је љубав!

Спустио је главу у дланове и гледаше тужно у лампу. Дотле је гледао док му, сузе не пођоше на очи.

— Ала си ти велики магарац, драги Стево, преисподњи магарац — рекох му што сам могао блаже. Што правиш од себе комедију? Шта ће ђаку љубав?

— Ја . . . ја . . . муцао је Стева устајући са столице — ја осећам, да сам нешто више.

Хладно мету шешир на главу и оде.

(Свршиће се).

тању продужења повластице заједничкој, аустроугарској банци и онда ће пред сабор изићи и с предлогом да се продужи повластица заједничкој банци Послушна већина Куенова изгласаће и тај предлог и везаће нас да и даље кулучимо Аустрији. Као што видимо, од Куенове саборске већине добићемо само нових терета и обвеза. Један лист доноси, како ће Куенова влада још ове јесени поднети сабору изборну реформу и у свези с њом предлог, да се подржава управа. У ту вест не верује нико. Изборну реформу неће Куенова влада израдити скоро, то је питање за њу врло тугаљиво, те ће га одуговлачити колико год може, а са предлогом, да се подржави управа не сме ни изаћи пред сабор, јер и сама зна, да тај предлог не може продрети у сабору.

Промене у српској влади. У суботу је био министарски савет српске владе, на ком се између осталог расправљало и о оставкама министра унутрашњих послова Љубе Јовановића и министра просвете Јована Жујовића. Решено је, да се обе оставке уваже. Ну њихова се места неће попуњавати до састанка народне скупштине, већ ће дужност министра просвете вршити Јаша Продановић, министар народне привреде, а дужност министра унутрашњих дела Стојан Протић, министар финансија. Како из Београда јављају, Стојан Протић је већ примио послове министарства унутрашњих послова.

Протест српске владе. Српско посланство у Бечу, по решењу српске владе, уложило је протест у аустроугарском министарству спољних послова због упада аустријских жандара на Самуровића аду. Аустријско министарство спољних послова је обећало, да ће се кривци најстрожије казнити и да ће оштећени српски сељаци добити отштету.

Турска и Бугарска. Како се Турска и Бугарска лепо гледају, сведочи и овај догађај. На цариградској железничкој станици састану се турски војни министар Шефкет паша и бугарски војни аташе у Цариграду, Топалџаков. У разговору, замолио је Шефкет паша бугарског аташеа, да поздрави свог краља Фердинанда и да му каже, да ће Турска држати у близини бугарске границе војничке вежбе са 70 хиљада војника, ако краљ Фердинанд уздржи војне вежбе у близини турској граници са 30 хиљада војника, и нека му каже, да Турска може увек двапут више извести војника него Бугарска. Топалџаков је био јако изненађен, а турски војни министар поново га замоли, да испоручи тај поздрав краљу Фердинанду. Бугарски су политички кругови јако изненађени тим поступком турског војног министра, и њихови листови, тако и „Рјеч“, тврде, да је ово изазивање Турске последица турско-румунског војног уговора.

Изборна борба у Хрватској и Славонији.

Мартиначки срез. 8 (21.) септембра 1910. по подне одржан је у Кузмину поузданички састанак радикала из среза мартиначког.

За кандидата српске народне радикалне странке истакнут је Милан пл. Младеновић, свештеник у Лаћарку, о чему прилежи оригинални записник.

Умољава се високо председништво српске народне радикалне странке да о томе обавести средишњи одбор странке, те ако против исте кандидатуре средишњи одбор нема ништа, онда да се та кандидатура објави.

*

Митровачки срез. Пошто је већина Срба бирача у митровачком изборном срезу изјавила жељу, да се др. Жарко Миладиновић кандидује на радикалном програму у томе срезу, то се др. Жарко Миладиновић тој жељи одазвао, те је кандидатуру прихватио. Управа радикалне странке прима ту кандидатуру на знање, па препоручује свима радикалним бирачима митровачког изборног среза, да се за ту кандидатуру својски заузму.

Вести из места и са стране.

Велики пожар у Новом Саду.

Синоћ после 9 сати букнуо је пожар у овдашњем парном млину Дунђерскога. Пожар је осванио тако силно, да је за неколико часака била у пламену сва главна зграда од неколико спратова. Пожар је избио изнутра. Кроз прозоре лизао је силан пламен, те је најзад ухватио и кров, који се после кратка времена са силним треском срушио. Нови Сад одавна није видео овако велики пожар. Милионима варница, комађа жара летело је високо и надалеко и жар као песница велики падао је далеко по околним зградама. У суседству се и упалиле неке зграде. Срећа, што је било мирно време, иначе би страдао читав онај крај. Осим зграде изгорело је и много жита и брашна. Ну све је било осигурано. Чује се, да има и људских жртава, али се до сада није могло утврдити. Узрок пожару се до сад такође није још установио. Ово је већ трећи пут како тај млин гори и доводи у опасност читав онај крај. Не би требало више дозволити, да парни млинови буду усред вароши.

Србима лекарима у пажњу.

Удружена здравствена општина, Лаћарак, Мартинци и Кузмин (имаће до 15 хиљада душа) и скоро ће расписати стечај за општинског лекара. До сада су ти људи плаћали свој принос за лекара, али га нису имали у општини. Особито су страдали пре неке године од тифуса, а колико их тек пропадне, што не могу да доведу доктора из вароши. Може се отприлике знати, коме то непопуњавање иде под капу, али није право, да народ, који толико плаћа, ипак не буде послужен. Мартиначки лекар ће имати и ручну своју апотеку, па свет неће дангубити ни око набављања лека. Срби лечници треба да конкуришу на то место.

Весели Мићун.

Сва карловачка различија била су на дан избора у пуном броју пред дућаном Стеве Шоме. Тешили су се због мајора, како су знали а највише је патио Матејић, вођа књиговодства народних фондова, јер њему је била поверена акција кортешовања на дан избора. По његовом сату се равнали сам сталци, кад су требали поћи на избор. Али Матејић је овога пута за 15 минута закаснио (иако се обично 15 минута раније крене кад иде на састанке) и тиме ужасно скривио пред Прибцем и самосталцима. Док су овде тако самосталци један другог кривили, а највише Матејића, дотле неко примети: „Es fehlt ein theueres Kopf“, да нема професора Милана Будисављевића. Иван Машаравић огорчено протестираше против овако јасног прекршаја страначке дисциплине и то још од стране једног члана „владајућих династија“. Један његов ноћашњи супатник покуша, да га извини, да је Мићун ипак учинио своју дужност. Он је додуше тек у 1/2 6 ујутру пошао да спава, али је зато послао ипак своја три гласа т. ј. три послужитеља из конвикта, где је он управитељ, да гласају за дра Лазу Поповића, што би они свакако и учинили, да није било сам сталског мисла. Док се о Мићуну пред Шоминим дућаном расправљало, спавао је Мићун сањајући много страшније снове од онога што се на изборном месту догодило. Кад је устао и чуо резултат избора, веле да се блажено осмехнуо и рекао: „Хвала Богу! Није то тако лоше, могло је и горе бити! Сањао сам ја страшније ствари“. Отишао је на пијацу и охрабрио потиштена „различија“, који све одобраваху мамурноме „војводином унуку“ ваљда из пијетета према његовом покојноме „деди“.

Колера се шири.

Колера, та опасна заразна боља, нагло се шири. У Будимпешти су јуче утврђена два случаја смрти од праве азијатске колере. И са свију других крајева нарочито дуж Дунава и других река, јављају о новијим и новијим случајевима колере. Министарство трговине, управа државне железнице, а и полицијске власти одређују најстрожије мере. Бродарским друштвима забрањемо је да се било на бродовима било сплавовима и шлеповима баве личности, које немају званична посла и рада, а нико се са њих не сме искрцавати до ли само у одређена места. У Будимпешти и другим варошима образоване су нарочите страже, које имају строго да пазе да свет не употребљује дунавску воду. На многим железничким станицама као н. пр Сегедину, нарочито стручно изасланство прегледа све путнике и на основу најмање сумње не пушта у варош и шаље у нарочите одељне болнице за сумњиве од болести колере. Уједно то изасланство заплењује и све животне намирнице, које се доносе из заразних или сумњивих крајева. У многим варошима су касарне школе и друге веће јавне зграде претворене у болнице. У многим местима, па и по некојим срезовима затворене су све школе. У многим местима је најстрожије забрањена продаја рибе. Најновије званичне вести о ширењу колере, које су стигле министарству унутарњих послова ово су: Од колере азијске оболео је Живко Радовановић, Црепаја; Ференц Ковач, Рац Алмаш; Михајло Добош Јаношхалма; Жива Апостоловић Ст. Молдава, за тим је утврђен случај колере у Бекашмеђеру, Пентешкуру, Старом Бечеју, Бачком Сентивану, Дуна Сечеју, Рацалмашу, Молдави, Пожуну, Великом Сомбату, Мађаровару, Острогону, Коморану; у Мохачу се колера све јаче шири, од 43 болесних умрло је 20; Пакшу, Великом Бечкереку, Араду, Еперјешу, Стоном Бесграду, Доњем Кубину, Капошвару. Колере се не треба плашити кад је човек опрезан, те се не дотиче онога, што би га могло заразити и кад умерено живи.

Крај живота харамије Виталиша.

Познато је већ колико је посла задао силној жандармерији и полицији харамија Виталиш. Опкољен са свију страна недељама је умео да прокоси и јавној поруци оставља жандармерију и власти док управо сам себи није дохакао. Одонмад је зауставио на векердској пустари сељака Антала Кормоша и послао га жандармерији да јави где се налази. Запретио му уједно да ће га убити, ако ту поруку тачно не испуни. Кормош је тај налог извршио. Жандармерија је одмах кренула на речено место, а у селу Береченсентмартону остало је само 16 жандара. То је харамија и хтео и у 9 часова посред бела дана рупио у село и отишао право својој кући, која је преко од општинске куће. Жена је његова живела са дететом у суседној кући код рођака, где су је чувала стално два жандара, пошто јој је харамија запретио да ће је убити. У својој кући затекао је једну бабу, и ову одмах послао својој жени, да дође сањим да се разговара, јер ће иначе платити главом. Старица је као без душе отрчала и јавила жандармерији, ови одмах дођу и опколе кућу. Кад су већ разбили врата, прасну пушка харамијина и једном жандару просвира уко. Тад харамија окрену оружје себи у уста и сасу метак. Овај му је целу лубању размрскао. Тад опалише и жандари са свију страна и сасуше у харамију четрдесет кугала. На столу нађоше писмо које је почео писати својој жени али није довршио, јер га жандари спречише. У писму спомиње сретне дане које је у почетку провео са својом женом коју је толико љубио. За тим износи њено неверство, за које вели да га је отерало у зликовце. Она мора умрети па жали што и њој није гурнуо нож у срце. Свет није веровао да је то леш харамијин док год и жена и његова најближа родбина, не утврдише, да је то доиста леш његов. Однесен је леш у болницу где ће бити паран, а жандармерији на све стране је јављено, да не треба више да тражи и стрепи од харамије јер је овај мртав.

Читуља

У Јашанима (у Лици) преминуо је у 26 години, на родитељском крилу, свршени техничар пештански Никола Каменко, нећак овдашњег грађанина и гостионичара Вује Пупавца, који га је и школовао. Покојни Никола био је вредан ђак и честит омладинац српски. Вечна му памјат!

Протеран Македонац.

Новосадски судбени сто осудио је због подвођења Петра Георгија, пекара, родом из Витанца у Македонији, на шест месеци затвора и прогон из Угарске. Пошто је Петар Георгије издржао казну, прогнан је.

Пароброд „Имре“ сумњив.

Пароброд „Имре“, који врши особни промет између Новог Сада и Вуковара, дезинфициран је, јер су на ложачу Ђули Војнићу и надничару Јовану Краљу опажени знаци колере. Обојица су пренесени у болницу.

ИЗЈАВА.

На малицијозна подметања дописника „Н.“ у дотичном допису у „Бранику“ бр. 181. од о. г. изјављујем ово:

„Није истина да сам ја покварио 30 фондовских књига.

Као рачуновођа средишне благајне српског православног манастира митрополије карловачке завео сам код исте благајнице по систему дуплог књиговодства 26 главних књига за детаљно вођење рачуна за сваки манастир посебно. Ну и те књиге нисам покварио“.

Карловци, 10. (23) септембра 1910.

Чеда Милутиновић.

Одговорни уредник: Константин Брадваровић.

Изашла је књига:

Колера

КАКО ПОСТАЈЕ; КАКО СЕ ШИРИ И КАКО СЕ СУЗБИЈА

Од д-ра М. Јовановића-Батута

Садржај: I. Опасност од колере. — II. Знаци болести. Ток боловања. — III Како се шири — IV. Повољне прилике за заразу. — V. Да се од ње сачувамо — VI. Кад већ ко у кући од ње о боли. — VII. Нега болесника. Прва помоћ. — VIII. Кад болесник оздрави или умре.

Да књига више продре у народ, ваљало би да је нар чују окрузи, срезови, општине, црквене и школске власти; Осигуравајућа и друга друштва новчани заводи и поједини пријатељи народа у већем броју и да је народу поклањају. С тога смо одредили ове цене: 1 комад 30 потура, 20 комада 4 кр., 50 комада 7 50 кр., 100 комада 12 кр, 500 комада 50 кр., 1000 комада 75 круна.

У тим ценама је и велики рабат за књижаре и растуриваче

Поруџбине без новаца не примају се Новац се шаље друштвеном благајнику дру В. Кујунџићу Београд (Србија).

„Друштво за чување Народног Здравља".

БОРСЕКЕР

Краљ свију минералних вода, изврстан лек противу енглеске болести, и малокрвности, као ладећи и освежавајући напитак ненадмашив од осталих минералних вода Главно стовариште за Митровицу и околину код **Нике Н надовића** шпецерајско-делика тесној трговини у **Срем. Митровици.**

772 6—30

Мануфактурна, шпецерајска и кратке робе трговина

КОСТЕ РАКИЋА

У ПЕРЛЕЗУ

треба једног ПОМОЋНИКА.

1304 1—3

Шпецерајска и памука трговина

Душана Миловановића

У ТУРСКОЈ КАЊИЖИ

потребује **2 млађа помоћника** и једног **шегрта**, који могу одма у радњу ступити Помоћницима је потребно да знају сем српског, још мађарски и немачки језик

1305 1—2

ПОМОЋНИК

добар продавац, за моју „Herrn & Damen mode", галантеријске и кратке робе трговину.

Понуде ваља слати са приложеном сликом на

Aurel Bojgera,
Werschecz.

1290 3—3

Ш. О. Бр. 67 ex 1910

Стечај.

Овим се расписује стечај на упражњено учитељичко место у вршачкој српској православној народној школи.

С тим местом скопчана су ова берива: У име основне плате 1100 круна, у име станарине 240 круна у име писаћег паушала 12 кр на и петогодишњи доплаци према пропису XXVII. зак. чл. од 1907.

Изабрана учитељица дужна је да предаје у оном разреду, који јој одреди месни школски одбор.

О им т га дужна је да уз награду од 120 круна годишње држи и повторну школу, ако је школски одбор позове

Компетовати могу само оне учитељице, које имају потпуно оспособљење за српске народне учитељице

Рок стечају истиче 23. октобра (5. новемб) 1910

Из седнице месног школског одбора, држане у Вршцу, 6. (19.) септембра 1900.

Васа Лазаревић с р. перовођа. **Божидар Поповић** с. р. председник:

Овај је стечај одобрен од епарх школског одбора вршачког под бројем Е 1694. III. 110. ex 1910

1296 2—3

Помодно-галантериска трговина

Јована Димитријевића

У ВРШЦУ

треба једног старијег и једног млађег помоћника, који треба да знају сем српског немачки и мађарски језик. Ступити могу одмах или до 15 октобра. 1298 2 6

ТРЕБАМ

за моју мануфактурну трговину

I старијег и I млађег ПОМОЋНИКА

Од старијег се тражи знање немачког језика у речи и писму, тако да би и за коресподенцију баш способан Ступање што пре.

Миша Николић
Инђија (Срем).

1282 3—3

Јужноугарски извозни парни млин

ЛУКАЧ И КРАУС

У ВРШЦУ

Част ми је објавити поштованој јавности, да смо од деоничарског друштва **„Јужноугарски парни млин"** прекупили парни млин па смо га увећали, са свим **модерним млинско-техничким** уређењима снабдели и започели рад у њем.

Потпуно стручно уређење нашег **високостројног млина** и наше одличне млинарске радне снаге, омогућавају нас, да своје купце у свако доба послужимо сваковрсним мливом првог реда, које задовољава и најстрожије захтеве

Уверавајући поштовану јавност, да ћемо увек настојати правично одговорити свим захтевима, препоручујемо се

с поштовањем

Јужноугарски извозни парни млин
Лукач и Краус.

1286 2—14

ПОЗИВ

на упис деоница у сврху основања

Српске ратарске и занатлијске штедионице

деоничарског друштва у Осеку.

Наш Србин-ратар и занатлија не може да напредује у оној мери, како то данас дух времена захтева, а то стога, што нема довољно новчаног капитала, први да потпуно исцрпе природну снагу своје земље, а други да потпуно развије снагу својех руку.

Да удовољимо овој потреби нашег Србина ратара и занатлије, одлучили смо основати у Осеку Српску ратарску и занатлијску штедионицу као деоничарско друштво.

Истина је, има у Осеку доста новчаних завода, али се наш Србин ратар и занатлија у тим већим делом страним новчаним заводима слабо помоћи може, јер не налази код њих довољно поверења, а без поверења нема потребна кредита.

У нашој ратарској и занатлијској штедионици седиће људи, који нашег ратара и занатлију у душу познају, па ће га увек с поверењем предусретати и у свако доба у помоћ му притећи, а успех ће на обе странке бити несумњив.

Апелирамо зато на све Србе-родољубе, којима је стало до напретка и среће нашег Србина ратара и занатлије, да се овом нашем позиву одазову и што већи број акција упишу.

НАЦРТ:

Српска ратарска и занатлиска штедионица деоничарско друштво у Осеку оснива се на неодређено време са темељном главницом у номиналној вредности од 100.000 К и то 1000 деоница по 100 К

Предмет друштва су гране штедионичких послова као давање особног и реалног кредита, примање улога на камате и т. д.

За сваку уписану деоницу плаћа се 1 К у име основаних трошкова. Рок уписивања деоница отворен је до 20 новембра 1910.

Тко жели постати деоничаром нека изволи уписати власторучно број акција, који жели узети као и своје име, презиме, занимање и боравиште у овој основи приложени уписник арак.

Код потписа има се на сваку акцију уплатити 10%, т. јест 20 К има се уплатити најдуже до 1. јануара 1911. а кад ће се морати уплатати остатак од 70%, то јест 70 К определиће главна скупштина.

До главне скупштине прима уплате на деонице г. др. Јован Коцкар, адвокат у Осеку, а од тад прима уплате друштвена благајна.

Доле п тписани оснивачи јамче солидарно за истинитост горњих навода као и за учињене уплате.

У Осеку, дне 20. септембра 1910.

Митар Гренчевић в. р.
поседник у Даљу

Мито Пантић в. р.
трговац и поседник у Даљу.

Младен Тубић в. р.
крчмар у Тењи.

Панта Масларић в. р.
поседник у Осеку.

Никола Весин в. р.
професор у Осеку.

Јован Магарашевић в. р.
парох у Чепину.

Др. Јован Коцкар в. р.
адвокат у Осеку.

1303 1—3

Српска штампарија дра Светозара Милетића у Новом Саду.